Anna Frankiewicz-Bodynek¹

Realizacja zasady równości w zakresie dostępu do dóbr kultury narodowej

Słowa kluczowe: dobra kultury, dobra kultury będącej źródłem tożsamości narodu polskiego, jego trwania i rozwoju, naród polski, równy dostęp do dóbr kultury

Keywords: goods of culture, good of culture being a source of identity of the polish nation, its continuation and development”, polish nation, equal access to cultural goods

Streszczenie

Celem niniejszego tekstu jest udowodnienie, że art. 6 ust. 1 jest przepisem wskazującym na szczegółową dziedzinę, w której zastosowanie ma zasada równości wyrażona w treści art. 32 i 33 Konstytucji RP. Aby tego dowieźć, wyjaśniono, jak równość odnosi się do zakresu podmiotów uprawnionych do tego, aby im upowszechniać i udostępniać dobra kultury narodowej. Udowodnione zostało również, że odniesienie równości do upowszechniania i udostępniania dóbr kultury narodowej wymaga zastosowania uprzywilejowania wyrównawczego wynikającego z przesłanek faktycznych, a nie tylko prawnych. Przy okazji tak zakrojonych badań wykazane zostało również, że art. 6 ust. 1 jest także konkretyzacją art. 5 *in fine* oraz, że zawiera on w sobie prawo podmiotowe.

¹ ORCID ID: 0000-0003-1304-9383, doktor habilitowany, Katedra Nauk o Państwie i Prawie, Instytut Nauk Prawnych, Wydział Prawa i Administracji, Uniwersytet Opolski. E-mail: a.mfrankiewicz@gmail.com.

Abstract**Implementation of the equality principle with regard to access to goods of national culture**

The purpose of this text is to prove that Art. 6 sec. 1 is a provision indicating a specific area in which the principle of equality expressed in art. 32 and 33 of the Polish Constitution. To prove this, it is explained how equality relates to the range of entities entitled to disseminate and make available to them national cultural goods. It has also been proved that the reference of equality to the dissemination and sharing of national cultural goods requires the application of a compensatory privilege resulting from factual, not only legal, premises. On the occasion of such extensive research, it was also shown that Art. 6 sec. 1 is also a concretization of Art. 5 in fine and that it contains a subjective right.

✱

I.

Tytułem słowa wstępnego do powyższego tytułu należy zaznaczyć, że zagadnienie „dóbr kultury narodowej” było już prezentowane na łamach niniejszego czasopisma² jak również w innych moich publikacjach³. „Dobra kultury narodowej” to pojęcie (ale nie termin) zastosowane jedynie w Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej⁴ w treści art. 6 ust. 1 i oznacza ono dobra kultury „będącej źródłem tożsamości narodu polskiego, jego trwania i rozwoju”. Odnacza się ono odmiennym – węższym – zakresem desygnatów od „dóbr kultury” z art. 73 Konstytucji RP, a nawet od „narodowych dóbr kultury RP”, do których odnosi się art. 2 pkt 4) ustawy o restytucji narodowych dóbr kultu-

² A. Frankiewicz-Bodynek, *Cultural Goods in the Constitution of the Republic of Poland*, „Przegląd Prawa Konstytucyjnego” 2019, nr 6(52), s. 299–314.

³ A. Frankiewicz-Bodynek, *Dobra kultury a dobra kultury narodowej w Konstytucji RP*, [w:] *Własność intelektualna a dziedzictwo kulturowe. Księga jubileuszowa dedykowana Profesorowi Wojciechowi Kowalskiemu*, red. M. Jankowska, P. Gwoździewicz-Matan, P. Stec, Warszawa 2020, s. 378–399.

⁴ Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej z 2 kwietnia 1997 r. (Dz.U. Nr 78, poz. 483 ze zm.).

ry⁵. „Dobra kultury narodowej” to obiekty materialne i niematerialne, dawne i współczesne, wyselekcjonowane w oparciu o kryterium wartości dla kultury narodu polskiego; przy czym przez „naród polski” należy rozumieć trwającą przez pokolenia wspólnotę kulturową, która jest związana wielorakimi więziami m.in. krwi, języka, kultury, religii⁶. Jest to wspólnota, która kultywuje kulturę narodu polskiego, jako historycznie powstałej, trwałej wspólnoty „ludzi złączonych jednością języka, losów dziejowych, kulturą przejawiającą się w świadomości więzi narodowej jej członków”⁷. Należy zatem mieć świadomość, że „naród polski” nie składa się z osób będących „czystymi” Polakami, ale z osób utożsamiających się z wartościami, świadczącymi o polskości⁸. I nawet członkowie mniejszości narodowych i etnicznych mogą – w efekcie wieloletniego zamieszkiwania na terytorium Polski – uznawać za istotne dla ich własnej tożsamości niektóre z dóbr kultury narodowej Rzeczypospolitej Polskiej (np. język polski, symbole i historia, pieśni, obchody świąt państwowych i religijnych).

II.

Przedmiotem niniejszego tekstu jest natomiast ustalenie, jakie praktyczne znaczenie ma zastosowanie zasady równości do dostępu do dóbr kultury narodowej. Jest to o tyle istotne, że dobra te są silnie powiązane z wartościami reprezentowanymi przez wspólnotę, a zatem zachowanie równości w tej mierze stanowić będzie prawo podstawowe.

Zgodnie z treścią art. 32 Konstytucji RP wszyscy są wobec prawa równi. Wszyscy mają prawo do równego traktowania przez władze publiczne. Nikt nie może być dyskryminowany w życiu politycznym, społecznym i gospodarczym z jakiegokolwiek przyczyny. Trybunał Konstytucyjny (dalej: TK) przyjął jednolity sposób rozumienia tej zasady, stwierdzając, że polega ona na tym, że wszystkie podmioty prawa charakteryzujące się daną cechą relewantną w stopniu równym, mają być traktowane równo,

⁵ Ustawa z 25 maja 2017 r. o restytucji narodowych dóbr kultury (Dz.U. poz. 1086).

⁶ Wyrok TK z 21 września 2015 r., sygn. K 28/13.

⁷ W. Skrzydło, *Konstytucja Rzeczypospolitej. Komentarz*, Warszawa 2013, s. 20.

⁸ Wyrok TK z 21 września 2015 r., sygn. K 28/13.

a więc według jednakowej miary, bez różnicowań zarówno dyskryminujących, jak i faworyzujących⁹.

Artykuł 6 ust. 1 należy natomiast traktować jako przepis szczegółowy względem ogólnej zasady równości. Zgodnie z jego treścią Rzeczpospolita Polska stwarza warunki upowszechniania i równego dostępu do dóbr kultury będącej źródłem tożsamości narodu polskiego, jego trwania i rozwoju. Jego celem jest zastosowanie równości do tej szczególnej dziedziny życia społecznego, jaką jest obcowanie z kulturą narodową¹⁰. Istnienie przepisu szczegółowego odnoszącego się do tej sfery jest niezmiernie istotne, albowiem TK – wbrew stanowisku części doktryny – odrzuca możliwość samoistnego powołania się na ogólną formułę zasady równości. Powołanie się na równość, jako na zasadę, może nastąpić jedynie w związku z konkretnymi normami lub innymi działaniami organów władzy publicznej¹¹. Opinię tę uzasadnił on tym, że Konstytucja przewiduje *expressis verbis* szeroki katalog wolności i praw jednostki, z wszystkich ważnych dziedzin życia, które konkretyzują zasadę równości. Zwrócił też uwagę na art. 6 ust. 1 jako na jedno z praw należących do tego katalogu.

Artykuł 6 ust. 1 jest jednocześnie przepisem szczegółowym względem normy programowej zawartej w treści art. 5 Konstytucji RP¹². W końcowym fragmencie przewiduje on, że Rzeczpospolita Polska „strzeże (...) dziedzictwa narodowego (...) kierując się zasadą zrównoważonego rozwoju”. Zgodnie z orzecznictwem TK termin „strzeże” należy rozumieć bardzo szeroko, jako obejmujące wszelkie formy działania państwa¹³. Przepis ten wymaga od „wszelkich czynników władzy publicznej włączenia się za pomocą wszystkich posiadanych przez nie kompetencji we wskazane tam działania”¹⁴. Strzeżenie polega na podejmowaniu takich środków, które będą służyły zachowaniu tego, co składa się na dorobek stanowiący dziedzictwo narodowe. Chodzi zatem o strzeżenie „wszystkich

⁹ Orzeczenie TK z 9 marca 1988 r., sygn. U 7/87.

¹⁰ Wyrok TK z 2 kwietnia 2003 r., sygn. K 13/02.

¹¹ Postanowienie TK z 24 października 2001 r., sygn. SK 10/01 oraz zdania odrębne do tegoż postanowienia.

¹² H. Izdebski, *Komentarz do Konstytucji RP, Art. 6, 70, 73*, Warszawa 2019, s. 255.

¹³ Wyrok TK z 8 października 2007 r., sygn. K 20/07.

¹⁴ P. Sarnecki, *artykuł 5*, [w:] *Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej. Komentarz*, t. V, red. L. Garlicki, Warszawa 2007, s. 2. Wyrok TK z 13 maja 2009 r., sygn. Kp 2/09.

czynników natury materialnej i duchowej, zaistniałych w historii państwa i społeczeństwa polskiego, świadczących o jego tożsamości, równej pozycji wśród innych narodów, a także stanowiących zaczyn dalszego rozwoju”¹⁵. W związku z powyższym „stwarzanie równego dostępu” to zobowiązanie do podejmowania wszelkiego rodzaju działań, które umożliwiają kontakt z dobrami kultury narodowej¹⁶.

W celu ustalenia zakresu podmiotów zobowiązanych do tego rodzaju działań należy podkreślić, iż przepis art. 6 czyni nim Rzeczpospolitą Polską. Na pojęcie to składa się natomiast szereg podmiotów, od władzy państwowej poczynając, a kończąc na obywatelach i tworzonych przez nich organizacjach. Każdy z tych podmiotów powinien spełniać swój obowiązek w miarę dostępnych mu środków i możliwości. A zatem organy władzy publicznej powinny stanowić i stosować takiego rodzaju rozwiązania prawne, na mocy których same będą upowszechniały i udostępniały dobra kultury narodowej oraz rozwiązania prawne stwarzające warunki udostępniania i udostępniania podmiotom prywatnym, które dysponują dobrami kultury narodowej oraz będą je chciały upowszechniać i udostępniać. Jednocześnie można oczekiwać, że podmioty prawa prywatnego (osoby fizyczne bądź prawne), które udostępniają dobra kultury narodowej, będą czyniły to w taki sposób, aby je upowszechniać oraz stosować zasadę równości dostępu. Aby sprostać tym oczekiwaniom, będą mogły domagać się od władzy publicznej uruchamiania różnego rodzaju rozwiązań prawnych, np. finansowania zniżek dla dzieci i młodzieży szkolnej, emerytów, rencistów bądź weteranów wojennych, będących beneficjentami ich prywatnych „instytucji”. Taka interpretacja treści art. 6 ust. 1 pozostaje w zgodzie z nową koncepcją dziedzictwa kulturalnego promowaną przez Konwencję z Faro¹⁷. Konwencja ta w centrum pojęcia dziedzictwa kulturowego sytuuje człowieka i uznawane przez niego wartości. Jednocześnie zobowiązuje ona państwa strony do zwiększenia synergii kompetencji pomiędzy zainteresowanymi podmiotami publicznymi, instytucjonalnymi i prywatnymi. Państwo ma zatem z jednej strony wykonywać swoje kompetencje względem kom-

¹⁵ P. Sarnecki, *artykuł 5...*, s. 5.

¹⁶ P. Sarnecki, *artykuł 6*, [w:] *Konstytucja Rzeczypospolitej ...*, t. V..., s. 1–2.

¹⁷ Konwencja ramowa RE dotycząca wartości dziedzictwa kulturowego dla społeczeństwa, podpisana w Faro 27 października 2005 r.

ponentów szeroko rozumianego dziedzictwa kulturowego (w tym dóbr kultury), a z drugiej strony powinno uaktywniać podmioty i instytucje prywatne do uczestnictwa w zarządzaniu dziedzictwem kulturowym w imię indywidualnej i zbiorowej odpowiedzialności za nie.

Zasada równości w dostępie do dóbr kultury narodowej odnosi się również do katalogu podmiotów uprawnionych. Niestety w oparciu o treść art. 6 ust. 1 wyciągane są wręcz przeciwne wnioski. TK rozpatrywał swego czasu wnioski o zbadanie konstytucyjności Traktatu akcesyjnego¹⁸. Jeden z zarzutów dotyczył niekonstytucyjności art. 12 i 13 TWE, które kształtują zakaz wszelkiej dyskryminacji ze względu na takie cechy osobowe, jak: przynależność państwowa, rasa, płeć, religia czy orientacja seksualna. Wnioskodawcy podnieśli, że realizacja tych artykułów uniemożliwi realizację przez państwo polskie art. 6, który wymaga uprzywilejowania dóbr kultury narodowej oraz Polaków zamieszkających za granicą¹⁹. TK zdeprecjonował jednak ten tok myślenia i zaznaczył, że zasada równości obowiązuje nie tylko w oparciu o art. 12 i 13 TWE, ale również o Konstytucję RP. Zatem przystąpienie do Wspólnot nie wprowadza do porządku prawa polskiego żadnej nowości normatywnej. Regulacje wynikające z art. 6 oraz zasady równości należy zatem traktować jako niesprzeczne ze sobą i współobowiązujące z mocą właściwą normom konstytucyjnym²⁰. Należy zatem podkreślić, że przepis art. 6 ust. 1 odnosi się do najszerszego z możliwych katalogu podmiotów uprawnionych. Organy prawodawcze powinny na jego podstawie podejmować prawo, które nie będzie wprowadzało ograniczeń w zakresie korzystania z dóbr kultury narodowej, jak i nie będzie dyskryminowało jakichkolwiek grup ze względu na ich indywidualne cechy (włącznie z obywatelstwem, pochodzeniem etnicznym, narodowym, poziomem zasobności czy stopniem niepełnosprawności).

Zważywszy, że dobra kultury narodowej to materialne i niematerialne dobra, odzwierciedlające wartości i kulturę, które pozwoliły narodowi polskiemu przetrwać okresy braku państwa i braku suwerenności oraz które

¹⁸ Wyrok TK z 11 maja 2005 r., sygn. K 18/04.

¹⁹ Skarżący zwrócili uwagę na art. 6 ust. 2 Konstytucji RP, który nakazuje udzielanie pomocy Polakom zamieszkającym za granicą, w tym także Polakom niebędącym obywatelami UE, w zachowaniu ich związków z narodowym dziedzictwem kulturalnym.

²⁰ Wyrok TK z 11 maja 2005 r., sygn. K 18/04.

pozwalają mu nadal istnieć i się rozwijać, należy przyjąć, że powinny one być „upowszechniane”, czyli prezentowane w taki sposób, aby treści z nich płynące stały się elementem systemu wartości „każdego”. Dlatego funkcją art. 6 ust. 1 jest dążenie do wypracowania jednolitości kulturowej w ramach narodu pojmowanego politycznie, co będzie możliwe, gdy wszyscy obywatele będą utożsamiać się ze wspólnym katalogiem wartości. Z kolei względem osób nie będących obywatelami, celem tego artykułu jest szeroko pojmowana edukacja.

Warto również nadmienić, że z uwagi na fakt, iż art. 6 ust. 1 jest uszczegółowieniem treści art. 5, 32 i 33 Konstytucji RP, powinien on być traktowany jak prawo, a nie wolność²¹. Jest on regulacją stanowiącą źródło przyznania podmiotom uprawnionym konkretnych instrumentów prawnych, pozwalających na pełne urzeczywistnienie ich prawa dostępu do kultury polskiej, jeśli jednostka chce się z nią zapoznać lub chce udostępniać dobra tejże kultury. Z uwagi na znaczenie kultury narodowej władze powinny zagwarantować przestrzeganie równości i zakazu dyskryminacji w tym zakresie, a jednostkom powinny przysługiwać środki do wyegzekwowania tego prawa.

Przepis art. 6 ust. 1 przewiduje dalej idące działania podmiotów zobowiązanych względem dóbr kultury narodowej niż względem pozostałych, szeroko rozumianych, dóbr kultury. W literaturze przedmiotu wyjaśnia się to tak, że treść art. 6 ust. 1 nie wyklucza objęcia ochroną innych obiektów o szczególnym znaczeniu dla dziedzictwa kulturowego, a jedynie określa pewne minimum aktywności państwa w tym zakresie²². Warto też podkreślić, że rozwiązanie to jest uzasadnione również z punktu widzenia suwerenności. Obowiązek upowszechniania przez Rzeczpospolitą kultury członków mniejszości narodowych lub etnicznych byłby niezgodny z polską racją stanu, albowiem to mogłoby prowadzić do zaniku kultury, która jest istotna dla suwerenności kulturalnej²³.

²¹ H. Izdebski, op.cit., s. 248.

²² A. Lizak, *Glosa do wyroku Trybunału Konstytucyjnego z dnia 25 maja 2016 roku (sygn. Kp 2/15, OTK ZU nr A/2016 poz. 23)*, „Santander Art and Culture Law Review” 2017, nr 1, s. 167–168.

²³ Członkom mniejszości narodowych lub etnicznych, jak również samym tym mniejszościom Konstytucja RP gwarantuje prawo do odrębności kulturowej; zob. art. 35.

III.

Istotnym zagadnieniem w ramach równości w dostępie do dóbr kultury narodowej jest potrzeba zastosowania uprzywilejowania wyrównawczego względem grup narażonych na marginalizację z uwagi na wiek, niepełnosprawność²⁴, trudną sytuację materialną spowodowaną wielodzietnością, bezrobociem czy pozostawaniem w rodzinach niepełnych oraz zamieszkiwanie mniejszych miejscowości lub miejscowości oddalonych od centrów kultury. Gdyby przyjąć, że osoby należące do tych grup należy traktować na równi z innymi – ponieważ wskazane tu nierówności są jedynie nierównościami faktycznymi, niespowodowanymi treścią prawa naruszającego zasadę równości²⁵ – wówczas byłyby one skazane na wykluczenie kulturowe polegające na ograniczeniu ich dostępu do kultury decydującej o tożsamości narodu polskiego, jego trwaniu i rozwoju. Tymczasem niebezpieczeństwo marginalizacji w zakresie dostępu do dóbr kultury narodowej wynikające z wymienionych powyżej źródeł nierówności należy uznać za kryterium stanowiące cechę relewantną, racjonalnie uzasadniającą różnicowanie²⁶.

²⁴ Szczególne zobowiązanie RP do stosowania uprzywilejowania wyrównawczego względem osób niepełnosprawnych wynika m.in. z ratyfikacji Konwencji o prawach osób niepełnosprawnych z 13 grudnia 2006 r. (Dz.U. 2012, poz. 1169). W Konwencji przewidziano konieczność udostępnienia niepełnosprawnym m.in. środowiska kulturalnego, dostępu do edukacji oraz do informacji i środków komunikacji bez jakiegokolwiek dyskryminacji. Państwo ma więc zapewnić osobom niepełnosprawnym udział w życiu kulturalnym na zasadzie równości z innymi osobami. Jest on rozumiany jako dostęp do materiałów w dziedzinie kultury, do programów telewizyjnych, filmów, teatru i innego rodzaju działalności kulturalnej, do miejsc działalności kulturalnej lub usług z nią związanych (teatry, muzea, kina, biblioteki, usługi turystyczne, dostęp do zabytków i miejsc ważnych dla kultury narodowej). Równość ta w rozumieniu Konwencji polega na zapewnieniu dostępu w formach osiągalnych dla osób niepełnosprawnych, czyli należy przedsięwziąć innego rodzaju środki i rozwiązania w przypadku osób niewidomych, inne w odniesieniu do niesłyszących albo osób z niepełnosprawnością ruchową.

²⁵ W doktrynie przyjmuje się, że respektowanie zasady równości wobec prawa musi uwzględniać jedynie warunki prawne; zob. L. Garlicki, *artykuł 32, [w:] Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej. Komentarz*, t. III, red. L. Garlicki, Warszawa 2003, s. 6–8.

²⁶ W mniemaniu ONZ ograniczenie dostępu do kultury – obok ograniczenia dostępu do opieki zdrowotnej i do oświaty – stanowi dyskryminację; zob. A. Winiarska, W. Klaus, *Dyskryminacja i nierówne traktowanie jako zjawisko społeczno-kulturowe*, „Studia Biura Analiz Sejmowych Kancelarii Sejmu” *Zasada równości i zasada niedyskryminacji*, red. B. Kłos, J. Szy-

Znajduje tu bowiem zastosowanie stwierdzenie, że „dla oceny konstytucyjności różnicowania sytuacji podmiotów podobnych zasadnicze znaczenie ma kwestia uzasadnienia tego różnicowania, a nie ocena cech, na podstawie których zostało ono dokonane”²⁷. Gdy bowiem, z uwagi na stopień i przyczyny nierówności, osoby ich doświadczające nie są w stanie ich pokonać siłą własnych starań, wchodzi w grę dystrybutywny aspekt zasady równości, który nakazuje zastosować uprzywilejowanie wyrównawcze²⁸. Ma ono bowiem charakter korygujący i umożliwia realizację materialnej przesłanki sprawiedliwości społecznej²⁹.

mańczak, 2011, nr 2, s. 26–27; *Diagnoza Społeczna 2013. Warunki i jakość życia Polaków*, red. J. Czapliński, T. Panek, Warszawa 2013, s. 23–24. Jeśli zatem przyjrzymy się regulacjom Konstytucji RP odnoszącym się do dostępu do świadczeń opieki zdrowotnej finansowanej ze środków publicznych (art. 68) oraz do wykształcenia (art. 70), zauważymy, że zawarte w nich zwroty „równy dostęp” można zinterpretować jako zezwolenie na uprzywilejowanie wyrównawcze. Artykuł 68 ust. 3 wręcz nakazuje zastosowanie innej miary do dzieci, kobiet ciężarnych, osób niepełnosprawnych i osób w podeszłym wieku. Natomiast art. 70 ust. 4, przewiduje tworzenie systemów indywidualnej pomocy finansowej i organizacyjnej dla uczniów i studentów, czego nie da się zinterpretować, jedynie jako eliminację różnicowań prawnych. Działania władz muszą być ukierunkowane na usuwanie nierówności faktycznych, które w sposób ewidentny rysują się pomiędzy różnego rodzaju grupami, np. między miastem a wsią; zob. L. Garlicki, *artykuł 70*, [w:] *Konstytucja...*, t. III, s. 7 oraz przywołane tam postanowienie TK z 30 listopada 1999 r., sygn. Ts 97/99. S. Jarosz-Żukowska, Ł. Żukowski, *Prawo do nauki i jego gwarancje*, [w:] *Realizacja i ochrona konstytucyjnych wolności i praw jednostki w polskim porządku prawnym*, red. M. Jabłoński, Wrocław 2014, s. 652.

²⁷ M. Chmaj, *Komentarz do Konstytucji RP. Art. 30, 31, 32, 33*, Warszawa 2019, s. 133.

²⁸ W. Sadurski, *Równość wobec prawa*, „Państwo i Prawo” 1978, z. 8–9, s. 52–55. L. Garlicki, *artykuł 33*, [w:] *Konstytucja...*, t. III, s. 12.

²⁹ R. Balicki, *Zasada równości i jej wpływ na realizację konstytucyjnych praw i wolności*, [w:] *Wolności i prawa jednostki w Konstytucji RP. Idee i zasady przewodnie konstytucyjnej regulacji wolności i praw jednostki w RP*, t. I, red. M. Jabłoński, Warszawa 2010, s. 427; M. Ziółkowski, *Uprzywilejowanie wyrównawcze*, „Państwo i Prawo” 2016, z. 4, s. 100, 103; W. Sadurski, *Równość wobec prawa*, „Państwo i Prawo” 1978, z. 8–9, s. 58–59. Powiązanie równości z zasadą sprawiedliwości społecznej jest jedną z cech państwa socjalnego. Federalny Sąd Konstytucyjny zasadę państwa socjalnego tłumaczy jako zobowiązanie organów publicznych do ograniczania nieuzasadnionych różnic wynikających z sytuacji społecznej. Przy czym owo wyrównywanie szans nie polega tylko na działaniach odnoszących się do materialnego wymiaru, ale również na tworzeniu skutecznych rozwiązań instytucjonalnych w takich dziedzinach, jak edukacja, kultura czy dostęp do rynku pracy. Natomiast zaniechanie podejmowania skutecznych instrumentów wyrównujących sytuację faktyczną jednostek potraktować można jako naruszenie

Jednakowoż niwelując nierówności faktyczne ustawodawca musi mieć na względzie, aby nie naruszyć zasady równości, co jest możliwe przy uwzględnieniu następujących warunków: 1) kryterium różnicowania ma pozostawać w racjonalnym związku z celem i treścią przyjmowanego przepisu; 2) zróżnicowanie ma być racjonalnie uzasadnione, czyli ma opierać się na relewantnych kryteriach; 3) waga interesu, któremu różnicowanie ma służyć, ma pozostawać w odpowiedniej proporcji do wagi interesów, które zostaną naruszone w wyniku wprowadzonego różnicowania (proporcjonalność); 4) kryterium różnicowania ma pozostawać w związku z innymi wartościami, zasadami czy normami konstytucyjnymi uzasadniającymi odmienne traktowanie podobnych podmiotów³⁰.

Na rzecz uprzywilejowania w zakresie dostępu do dóbr kultury narodowej przemawiaj to, iż rozwój własny wsparty na kulturze narodowej i tożsamości może pozwolić jednostkom na wyjście z sytuacji kryzysowej. Status jednostki należącej do grupy wymagającej dodatkowego wsparcia może wynikać z okoliczności, które w wyniku jej samorozwoju ulegną zdecydowanej odmianie i osoba taka osiągnie pozycję porównywalną z pozostałą częścią społeczeństwa³¹. Zastosowanie uprzywilejowania wyrównawczego zasługuje na akceptację również z tej przyczyny, że mimo faworyzowania wskazanych grup w zakresie dostępu do dóbr kultury narodowej nie musi dojść do naruszenia interesów członków innych grup. Nie wydaje się bowiem, abyśmy mieli tu do czynienia z klasycznym „interesem ograniczonym”. Regulacje prawne zapewniające większą ochronę interesu chronionego podmiotów uprzywilejowanych w zakresie dostępności do kultury narodowej nie wpłyną na zmniejszenie tej dostępności dla pozostałych podmiotów uprawnionych.

standardu ochrony praw podstawowych; D.E. Lach, *Zasada równego dostępu do świadczeń opieki zdrowotnej*, Warszawa 2011, s. 19–21, 40–41, 99; M. Safjan, P. Mikłaszewicz, *Granice uprzywilejowania wyrównawczego*, „Przegląd Sejmowy” 2011, nr 6, s. 34–37.

³⁰ Wyrok TK z 28 maja 2002 r., sygn. P 10/01; wyrok TK z 19 września 2006 r., sygn. K 7/05; D.E. Lach, *Zasada równego dostępu do świadczeń opieki zdrowotnej*, Warszawa 2011, s. 64; A. Łabno, *Zasada równości i zakaz dyskryminacji*, [w:] *Wolności i prawa jednostki w praktyce oraz ich gwarancje w praktyce*, red. L. Wiśniewski, Warszawa 2006, s. 44.

³¹ M. Safjan, P. Mikłaszewicz, op.cit., s. 32.

IV.

Powyższe ustalenia pozwalają na stwierdzenie, że – oprócz normy programowej – w treści art. 6 ust. 1 zakodowane jest prawo podmiotowe. Wykazane zostało bowiem, że nakaz upowszechniania i udostępniania dóbr kultury narodowej służy interesowi publicznemu. Z jego treści można wyinterpretować zakres adresatów i podmiotów uprawnionych, jak również działania, do jakich są one – odpowiednio – zobowiązane i uprawnione. Z punktu widzenia przedmiotu niniejszego tekstu najważniejsze jest natomiast, że w odniesieniu do interesującego nas przepisu potwierdza się stwierdzenie TK, iż „znaczenie przepisów szczegółowych nie polega na wprowadzaniu wyjątków od ogólnych uregulowań konstytucyjnych, ale na potwierdzeniu obowiązywania omawianej zasady w wymienionych w nich dziedzinach życia”³².

Literatura

- Balicki R., *Zasada równości i jej wpływ na realizację konstytucyjnych praw i wolności*, [w:] *Wolności i prawa jednostki w Konstytucji RP. Idee i zasady przewodnie konstytucyjnej regulacji wolności i praw jednostki w RP*, t. I, red. M. Jabłoński, Warszawa 2010.
- Chmaj M., *Komentarz do Konstytucji RP. Art. 30, 31, 32, 33*, Warszawa 2019.
- Frankiewicz-Bodynek A., *Cultural Goods in the Constitution of the Republic of Poland*, „Przegląd Prawa Konstytucyjnego” 2019, nr 6(52).
- Frankiewicz-Bodynek A., *Dobra kultury a dobra kultury narodowej w Konstytucji RP*, [w:] *Własność intelektualna a dziedzictwo kulturowe. Księga jubileuszowa dedykowana Profesorowi Wojciechowi Kowalskiemu*, red. M. Jankowska, P. Gwoździewicz-Matan, P. Stec, Warszawa 2020.
- Garlicki L., *artykuł 32, 33, 70*, [w:] *Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej. Komentarz*, t. III, red. L. Garlicki, Warszawa 2003.
- Izdebski H., *Komentarz do Konstytucji RP, Art. 6, 70, 73*, Warszawa 2019.
- Jaros-Żukowska S., Żukowski Ł., *Prawo do nauki i jego gwarancje*, [w:] *Realizacja i ochrona konstytucyjnych wolności i praw jednostki w polskim porządku prawnym*, red. M. Jabłoński, Wrocław 2014.
- Lach D.E., *Zasada równego dostępu do świadczeń opieki zdrowotnej*, Warszawa 2011.
- Lizak A., *Glosa do wyroku Trybunału Konstytucyjnego z dnia 25 maja 2016 roku (sygn. Kp 2/15, OTK ZU nr A/2016 poz. 23)*, „Santander Art and Culture Law Review” 2017, nr 1.

³² Wyrok TK z 2 kwietnia 2003 r., sygn. K 13/02.

- Łabno A., *Zasada równości i zakaz dyskryminacji*, [w:] *Wolności i prawa jednostki w praktyce oraz ich gwarancje w praktyce*, red. L. Wiśniewski, Warszawa 2006.
- Sadurski W., *Równość wobec prawa*, „Państwo i Prawo” 1978, z. 8–9.
- Safjan M., Mikołajewicz P., *Granice uprzywilejowania wyrównawczego*, „Przegląd Sejmowy” 2011, nr 6.
- Sarnecki P., *artykuł 5*, [w:] *Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej. Komentarz*, t. V, red. L. Garlicki, Warszawa 2007.
- Sarnecki P., *artykuł 6*, [w:] *Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej. Komentarz*, t. V, red. L. Garlicki, Warszawa 2007.
- Skrzydło W., *Konstytucja Rzeczypospolitej. Komentarz*, Warszawa 2013.
- Winiarska A., Klaus W., *Dyskryminacja i nierówne traktowanie jako zjawisko społeczno-kulturowe*, „Studia Biura Analiz Sejmowych Kancelarii Sejmu” 2011, nr 2.
- Ziółkowski M., *Uprzywilejowanie wyrównawcze*, „Państwo i Prawo” 2016, z. 4.